

Katedra fyzickej geografie a geoinformatiky,
Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava

FYZ
GIS

ZMENY VINOHRADNÍCKEJ KRAJINY VYBRANEJ ČASTI ÚZEMIA BRATISLAVA – NOVÉ MESTO S VYUŽITÍM STARÝCH MÁP

Mgr. Lucia Belčáková
Mgr. Alexandra Benová, PhD.
Mgr. Filip Moravčík

GeoKARTO 2022, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave,
8. – 9. september 2022

Prečo vinohrady

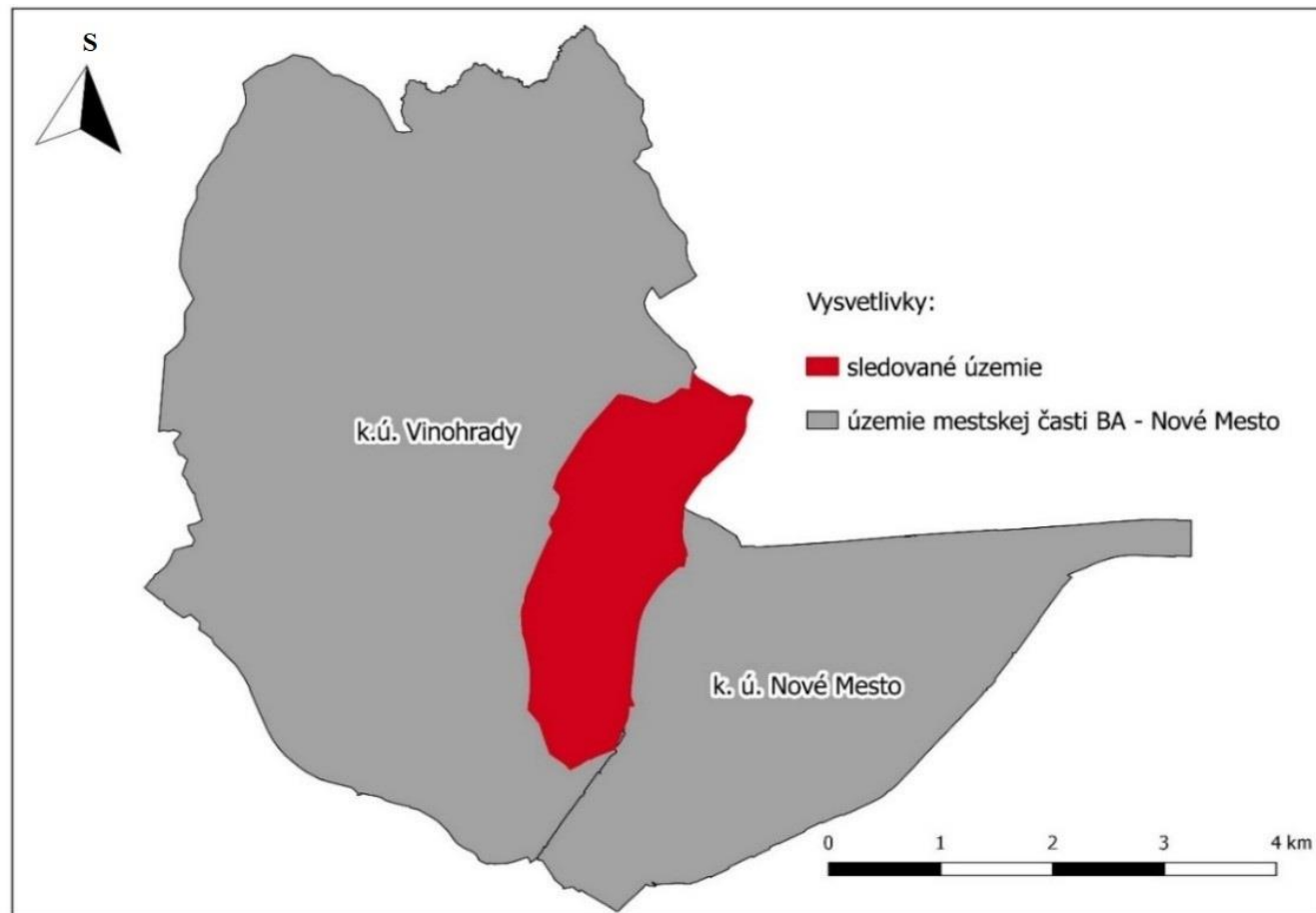
- ekostabilizačný prvok
 - rozmedzie poľnohospodárskych a lesných pôd, na hranici zastavaného územia a pohoria – prirodzený ochranný pás
 - krajinotvorná funkcia
 - estetická funkcia
 - prvok **historickej krajinnej štruktúry**
 - predkladaný príspevok čiastočne vychádza z výsledkov experimentu realizovaného v rámci bakalárskej práce Lucie Belčákovej
- Belčáková, L. (2018): Zmeny krajinnej pokrývky vybranej časti územia Bratislava - Nové Mesto spracovaním starých máp so zameraním na vinohrady

Územie

- mestská časť Bratislava – Nové Mesto, konkrétne vybraná časť katastrálneho územia s názvom Vinohrady
- patrí k najvýznamnejším strediskám vinohradníctva v podhorskej oblasti Malých Karpát
- história – tradícia pestovania viniča
- zmeny plôch vinohradov

Územie

- Sledované územie - 3,65 km²

Ciel'

- identifikovať zmeny vinohradníckej krajiny na základe vybraných historických mapových podkladov a zamerať sa na výskyt fenoménu pustnutia vinohradníckej krajiny, keďže existuje predpoklad výskytu procesu pustnutia v skúmanej oblasti
- analýza výskytu vinohradov vo veľkej mierke

Metódy a údaje

- retrospektívna analýza
- vizuálna analýza
- klasifikácia CLC, 5 hierarchická úroveň
- 15 m² minimálna mapovacia jednotka (interpretačná schopnosť použitých mapových údajov)
- QGIS, ArcGIS s Change Detection Toolbox (Žubrietovský 2016)

Metódy a údaje

- vstupné údaje – 6 mapových podkladov:
 - Tretie vojenské mapovanie v jeho reambulovanej verzii (1920/1934)
 - Topografická mapa v Gauss-Krügerovom zobrazení (1957/1971)
 - Základná mapa Slovenskej republiky / ČSSR (1971/1986)
 - snímky z Digitálnej ortofotomapy Slovenskej republiky (2002/2003)
 - údaje ZB GIS (2009)
 - Ortofotomozaika Slovenskej republiky (2017)

Triedy krajinnej pokrývky a ich porovnanie

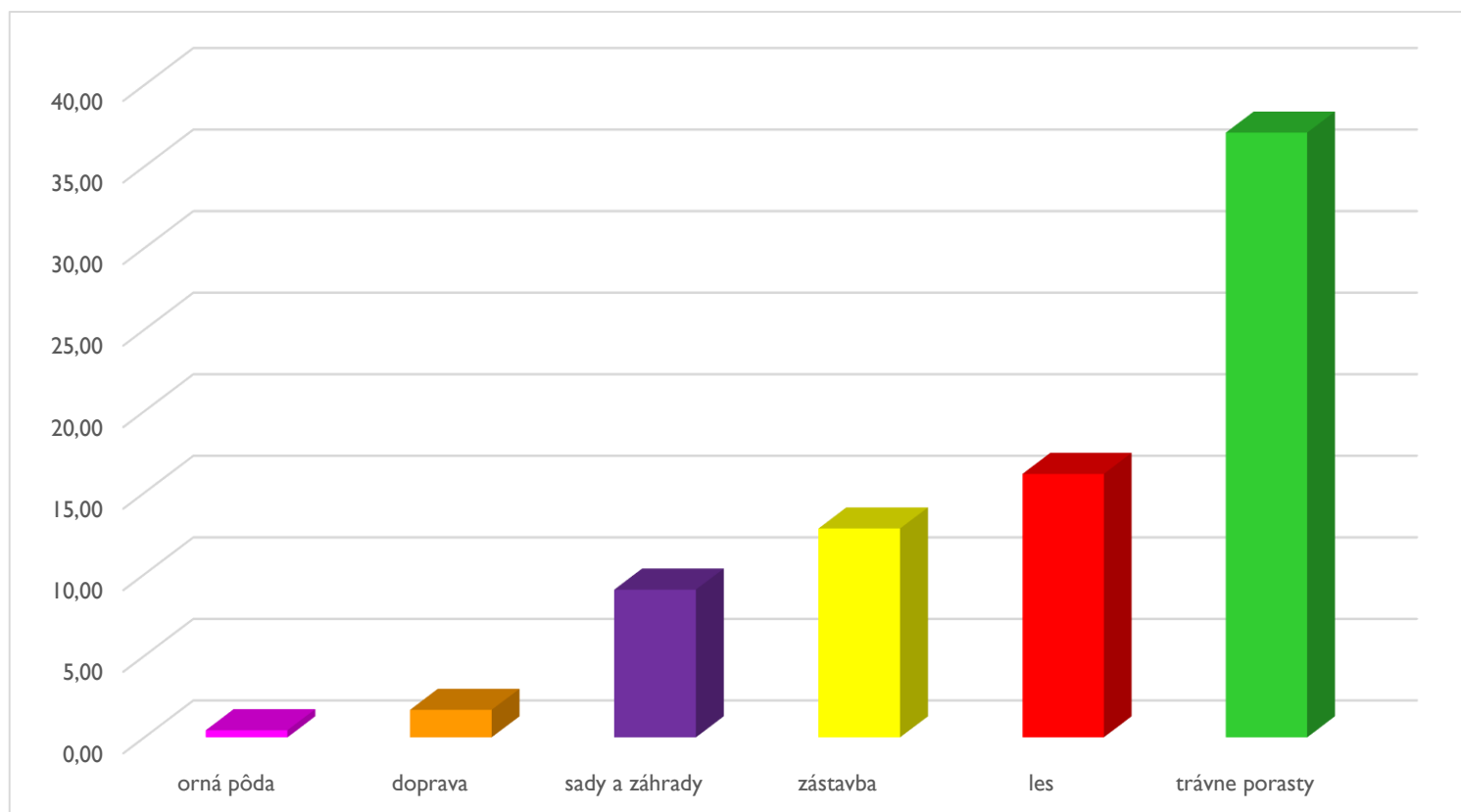
- klasifikácia publikovaná v štúdii Kopeckej (2006), pričom bola aplikovaná mierna modifikácia v jednotlivých triedach súvisiacich s vinicami (ZM SR, Digitálna ortofoto SR a Ortofotomozaika SR)

Zmeny tried vinohradov

Rozloha zmien vinohradov na jednotlivé skupiny tried v hektároch

Skupina tried	Rozloha	
	(ha)	%
orná pôda	0.44	0.57
21111		
doprava	1.69	2.18
12211, 12221		
sady a záhrady	9.05	11.73
22211		
zástavba	12.80	16.58
11121, 11131, 11221, 11312, 12111		
les	16.15	20.92
31111		
trávne porasty	37.08	48.02
23111, 23121		

Zmeny tried vinohradov

Prírastok skupín tried na úkor viníc (na aké skupiny tried sa vinice zmenili) za všetky sledované časové obdobia v hektároch

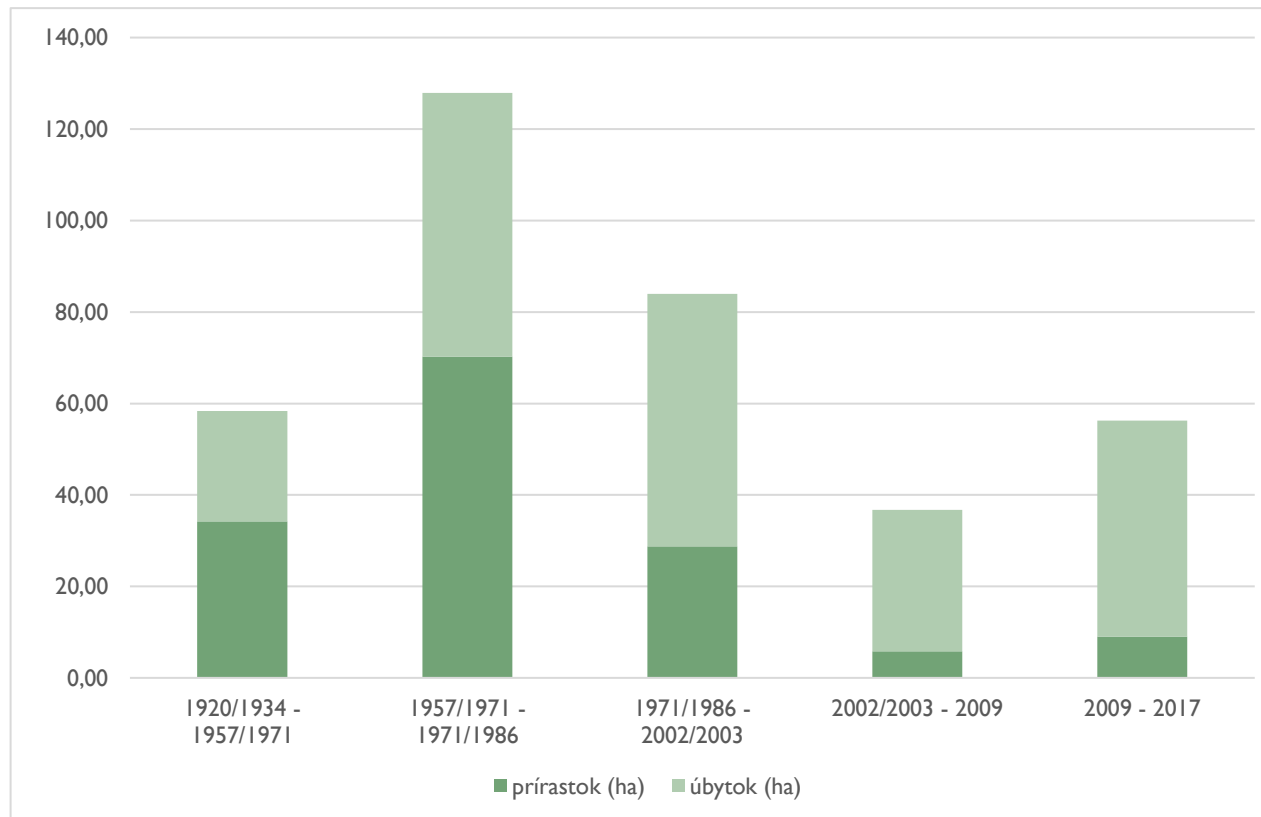
Zmeny tried vinohradov

- transformácia z viníc bez terás na vinice s terasami
- vinice sa najviac menili na trávne porasty so stromami a listnatý les so súvislým zápojom

Zmeny tried vinohradov

- trendy:
 - Prvým je ich **zalesnenie**, ktoré súvisí s bezprostredným kontaktom viníc s pohorím Malé Karpaty,
 - Druhým trendom je postupná zmena viníc najskôr na trávne porasty, ktoré sú následne v ďalšej etape **zastavané domami a príslušnou dopravnou infraštruktúrou.**

Rozlohy vinohradov a ich zmeny (prírastok, úbytok, stála plocha)

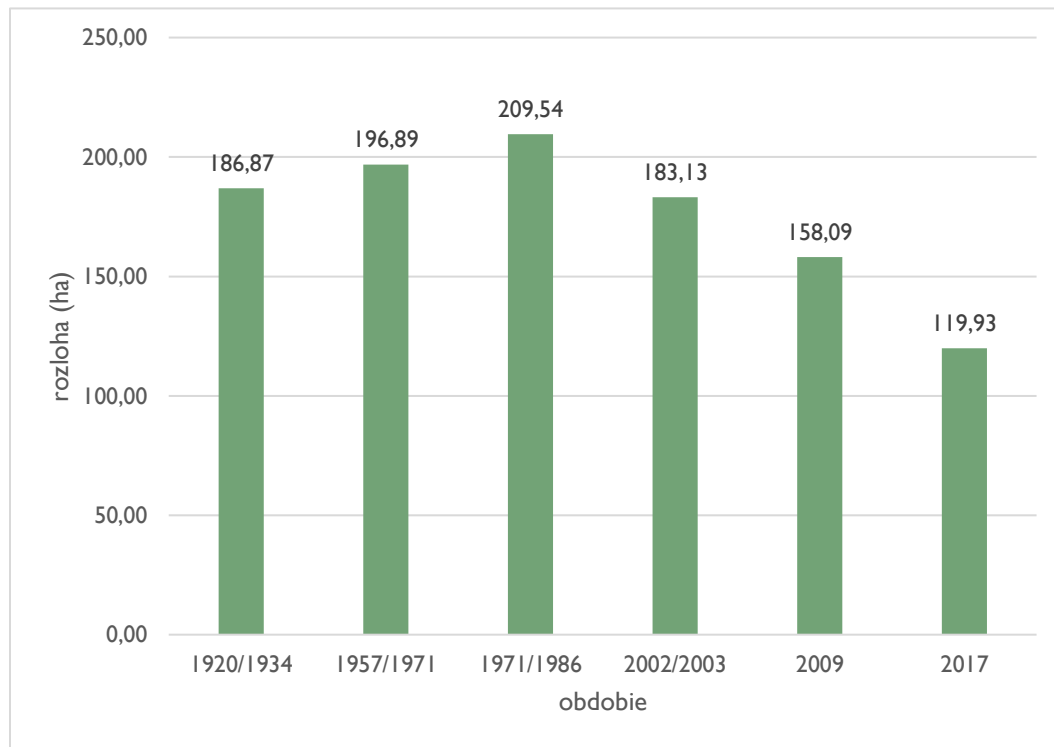

Podiel prírastku a úbytku na celkovej zmene rozlohy všetkých tried viníc v sledovaných časových obdobiach v hektároch

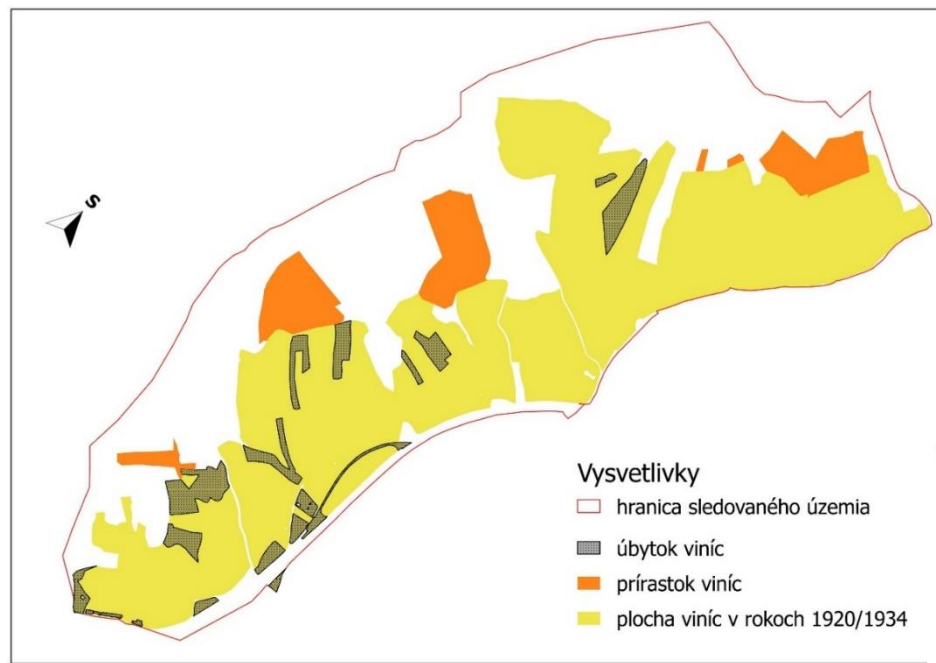
Rozlohy vinohradov a ich zmeny (prírastok, úbytok, stála plocha)

- celková rozloha vinohradov (všetky triedy vinohradov sumárne) - nastal ich nárast medzi rokmi 1920 až 1986. Pokles výmery je evidentný až od roku 1986 po súčasnosť, pričom je práve v poslednom období (medzi rokmi 2009 a 2017) tento pokles najvýraznejší

Rozlohy vinohradov a ich zmeny (prírastok, úbytok, stála plocha)

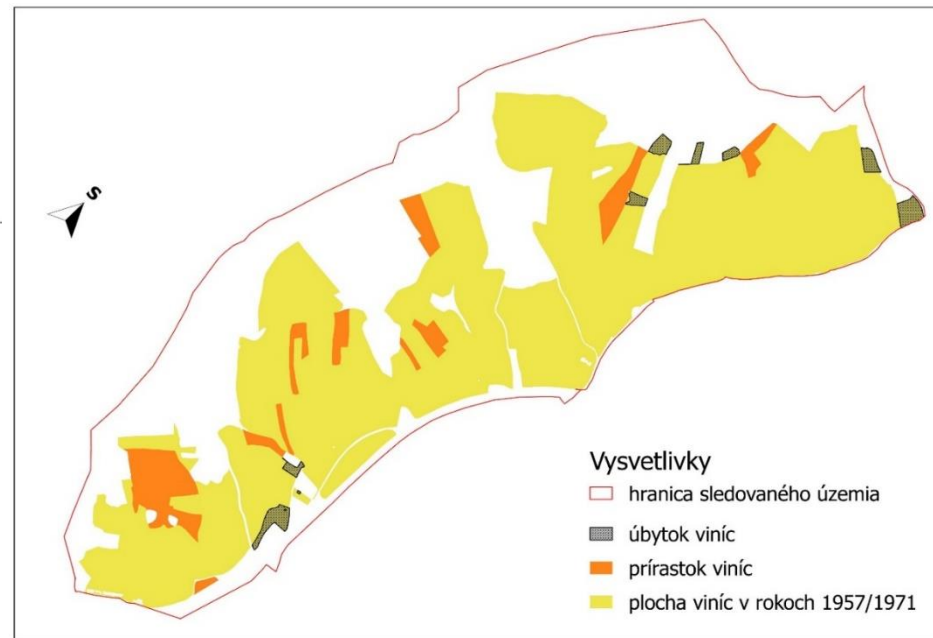

Celková rozloha viníc v sledovaných časových obdobiach v hektároch

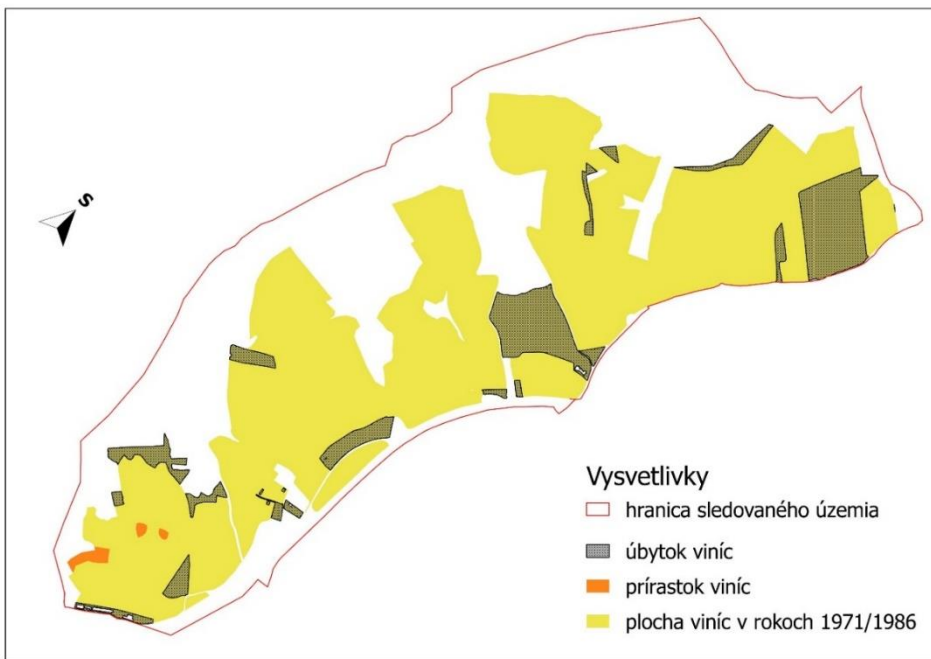
Prírastok a úbytok viníc v časovom období 1920/1934 – 1957/1971

- pribudli na úkor vinohradov trávne porasty, a to hlavne na malých územiach, kde boli predtým aj potom vinohrady
- rozšírenie plochy vinohradov na predtým zalesnené územia

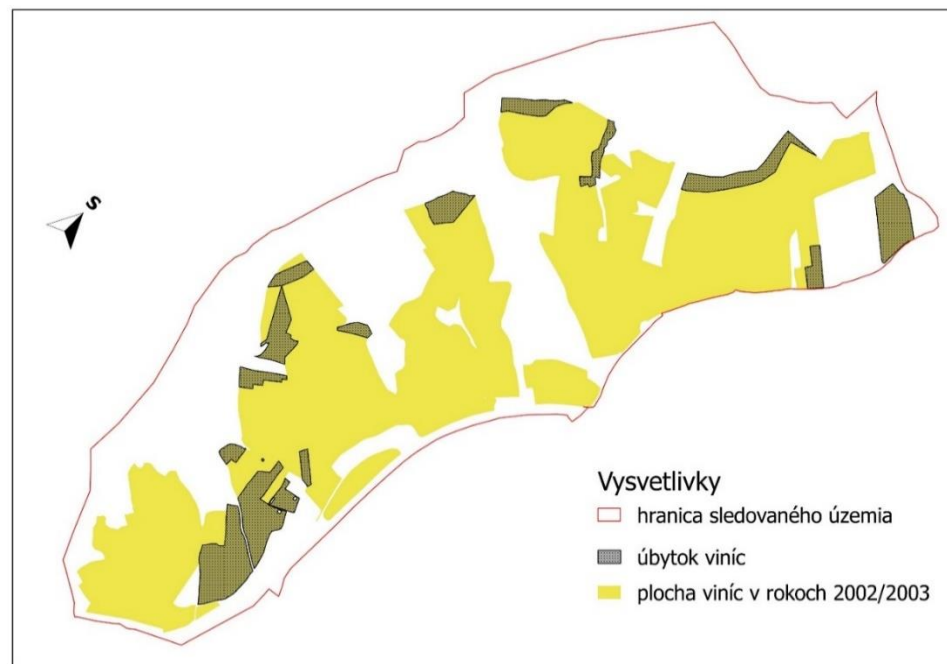
Prírastok a úbytok viníc v časovom období 1957/1971 – 1971/1986

- prírastok vinohradov hlavne na spomínaných zatrávnených plochách v predošlom období

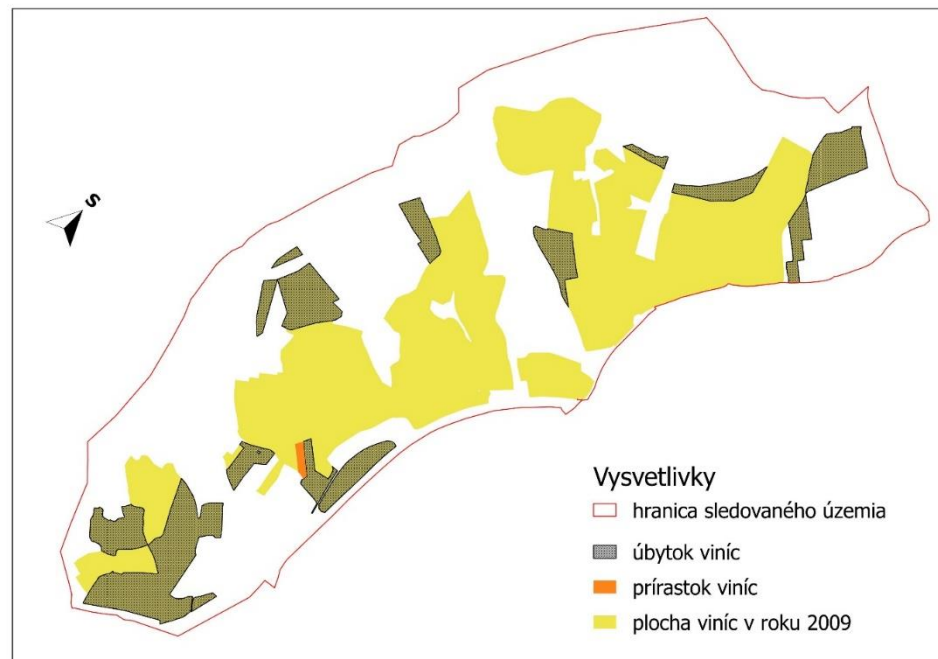
Prírastok a úbytok viníc v časovom období 1971/1986 – 2002/2003

- územia, ktoré boli v tomto, alebo v neskorších obdobiach. zastavané alebo v menej prípadoch zalesnené

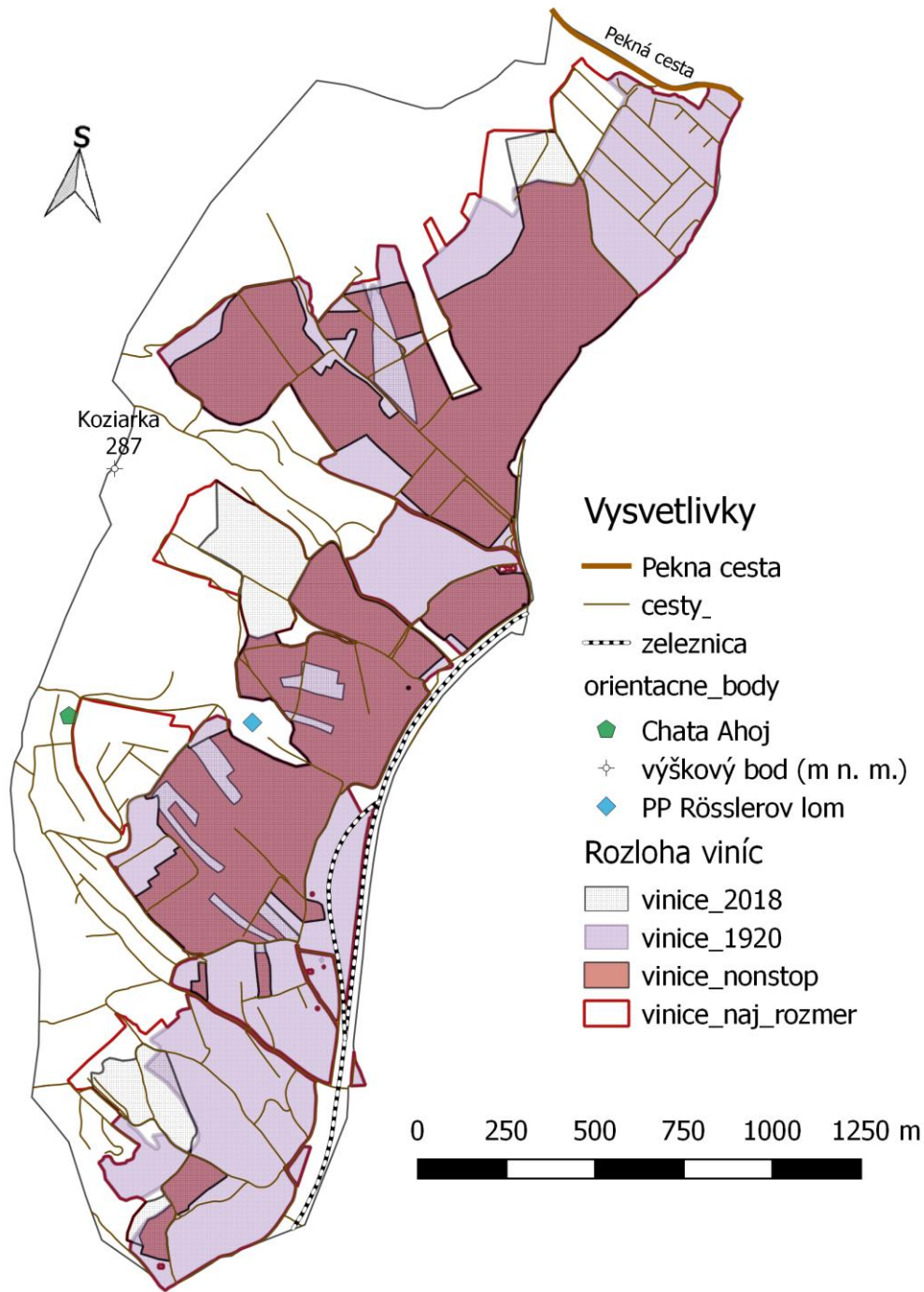
Prírastok a úbytok viníc v časovom období 2002/2003 – 2009

- postupný zánik vinohradov urbanizáciou

Prírastok a úbytok viníc v časovom období 2009 – 2017

- postupný zánik vinohradov urbanizáciou

- **stála plocha vinohradov** (vinohrady sa tu nachádzali v každom časovom období – rozloha je 98,99 ha)

- rozloha plochy, kde sa vinohrady nachádzali len od/do určitého časového obdobia je 179,14 ha

Záver

- podrobný pohľad na zmenu krajiny so zameraním na vinohrady v rozmedzí necelých 100 rokov
- ťažšie navrátiliteľné zmeny
- ochrana a využívanie ešte existujúcich vinohradov
- prírodné a kultúrne dedičstvo

**ĎAKUJEME ZA
POZORNOST**

Katedra fyzickej geografie a geoinformatiky,
Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského, Bratislava

FYZ
GIS

ZMENY VINOHRADNÍCKEJ KRAJINY VYBRANEJ ČASTI ÚZEMIA BRATISLAVA – NOVÉ MESTO S VYUŽITÍM STARÝCH MÁP

Mgr. Lucia Belčáková
Mgr. Alexandra Benová, PhD.
Mgr. Filip Moravčík

GeoKARTO 2022, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave,
8. – 9. september 2022